

عملکرد مناطق آزاد در زمینه توسعه صنعتی و صادرات

یکی از مهم ترین مأموریت های مناطق آزاد در قانون تاسیس و سیاست های ابلاغی اقتصاد مقاومتی، توسعه صنعتی قید شده است و اصولاً همان طور که در آغاز کلام گفته شد، مناطق آزاد به صورت سکوهایی توسعه صادرات صنعتی موجودیت می یابند.

صنعت:

در حال حاضر، بیش از ۱۰۰۰ واحد صنعتی و تولیدی در مناطق آزاد استقرار یافته اند. در بعضی مناطق مانند کیش، اجتماعی از طرح های هم سنخ پدید آمده و در حال تبدیل کردن منطقه به یک هاب عملیاتی و تعریف یک کارکرد ویژه برای آن می باشد. مثلاً، در کیش، بیش از ۱۳۷ شرکت در زمینه ساخت تجهیزات و قطعات صنعت نفت یا تامین خدمات تعمیر و نگه داری این صنعت برای سکوهایی نفتی واقع در خلیج فارس گرد آمده و به فعالیت اشتغال دارند.

بدین ترتیب، **جزیره قشم** در راه تبدیل شدن به یک "هاب" در صنعت "فراساحلی" است. همین، پدیده برای **ارس** در زمینه کشاورزی هیدروپونیک و گلخانه ای و برای **چابهار** در زمینه تولید و فرآوری بخشی از رشته های صنعت غذایی پدید آمده است. منطقه آزاد **ماکو** نیز استعداد تبدیل شدن به یک خوشه صنعتی در زمینه کانی های غیرفلزی و صنعت سنگ را دارد.

از میان ۱۰۰۰ صنعت مستقر در مناطق آزاد حدود ۷۰ درصد آن ها به لحاظ ضوابط طبقه بندی های صنعتی یعنی میزان نیروی انسانی شاغل و یا حجم سرمایه گذاری ثابت و یا ترکیبی از این دو پارامتر، در طبقه بندی صنایع کوچک و متوسط قرار می گیرند و بدین لحاظ دست یابی به بازارهای صادراتی برای این صنایع به لحاظ کمبود آشنائی با فنون بازاریابی صادراتی و یا عدم استطاعت کافی برای صرف هزینه های تحقیق و توسعه با دشواری توأم است. استفاده از شرکت های خصوصی مدیریت صادرات و بکارگیری آن ها می تواند تا حدی این نقیصه دست یابی به بازارهای صادراتی را برطرف نماید.

در استراتژی های صنعتی مدیریت جدید مناطق آزاد، حصول به ۴ هدف زیر که در سند راهبردی مناطق آزاد تعریف شده اند، نقش اساسی دارد:

- ۱- شناخت خلاءهای موجود در زنجیره ارزش و زنجیره تامین صنعت کشور و جذب این قبیل صنایع برای استقرار در مناطق آزاد
- ۲- ایجاد شرایط و مشوق های لازم برای تاسیس صنایع دانش بنیان و صنایع متکی به تکنولوژی های پیشرفته در مناطق آزاد
- ۳- استقرار صنایع متکی بر مزیت های نسبی و رقابتی کشور در مناطق آزاد که متضمن کاهش قیمت تمام شده این صنایع با برخورداری از مشوق های مناطق آزاد و کاهش هزینه های حمل و نقل در فاصله کم تر دسترسی به بازارهای خارجی خواهد بود. در نظر است که این قبیل صنایع در قالب اندازه های مبتنی بر صرفه جوئی مقیاس و صرفه جوئی های دامنه در مناطق آزاد تاسیس شوند تا توان رقابتی آن ها افزایش یابد.
- ۴- ساماندهی صنایع کوچک و متوسط مستقر در مناطق آزاد در قالب خوشه های صنعتی با هدف افزایش توان رقابتی آنها در بازارهای صادراتی.

اینک، به منظور آشنائی بیش تر با نوع صنایع مستقر در مناطق آزاد، عناوین برخی از این صنایع و نوع محصولات تولیدی آن ها را به **تفکیک هر منطقه در بخش پیوست ها** ذکر می کنیم. در واقع، سرمایه گذاری های صنعتی و تولیدی، قسمتی از خروجی سرمایه گذاری کل انجام شده در مناطق توسط بخش خصوصی و اجرای پروژه های زیربنائی توسط سازمان های مناطق را تشکیل می دهد و بدین ترتیب می توان فهمید که حاصل کار مناطق در زمینه توسعه صنعتی چه بوده و چه راهی را پیموده است.

به زعم، بعضی از کارشناسان، علیرغم ضربات سنگین و هولناکی که مملکت در سال های اخیر از ناحیه تحریم های ظالمانه و پاره ای مسائل داخلی مانند غلبه تجارت وارداتی، رواج روحیه دلالی و فعالیت های غیر مولد، نرخ سنگین تورم، تقلیل حمایت های بانکی و نرخ بالای بهره، نارسائی های ناشی از عملکرد نامطلوب یارانه ها در بخش صنعت، سیاست های غیر شفاف و متغیر صنعتی، توسعه انحصارات دولتی، افزایش غیر مترقبه نرخ ارز و نوسانات آن و غیره متحمل شده است، عملکرد بخش صنعت در مناطق آزاد تا حدی خوب (و اما نه در حد انتظار و مطلوب) بوده است.

صادرات:

نگاهی نیز به جریان صادرات در مناطق آزاد می افکنیم. در واقع، تابع هدف هر واحد تولیدی از تولید کالا، فروش محصولات تولیدی می باشد. صادرات نیز عبارت از فروش محصول در بازارهای خارجی است. بنابراین، ارائه میزان صادرات، کشورهای مقصد، سهم کالا در بازارهای صادراتی، ثبات صادراتی همراه با روند افزایشی آن و امثالهم می تواند درجه توفیق سرمایه گذاری صنعتی را روشن سازد. برخی از این الزامات که در سند راهبردی مناطق آزاد مطرح شده و مورد تاکید قرار گرفته اند، عبارتند از:

- اختصاص یارانه های حمل و نقل به کالاهای صادراتی
- حمایت از نمایشگاه های دایر شده در خارج از کشور
- آموزش و مشاوره های صادراتی به فعالین در این امر
- حمایت در حوزه نام و نشان تجاری
- پرداخت جوایز صادراتی کالا و خدمات
- یارانه سود تسهیلات بانکی.
- برنامه ریزی جهت ارتقاء کیفیت کالاهای تولیدی
- ترویج صنایع بسته بندی پیشرفته

در راستای تامین شرایط فوق، یکی از اولین گام هایی که در مناطق آزاد برداشته شده است، درج تبصره ۵ در تصویب نامه بودجه سال ۹۵ مناطق است. به موجب مفاد این تبصره، سازمان های مناطق آزاد مجاز شناخته شده اند که: " به منظور تقویت و توسعه صادرات کالاهایی که در مناطق آزاد تولید می شوند و همچنین صادرات مجدد کالاهایی که به منطقه وارد می شوند، به کلیه صادرکنندگان درصدی از ارزش کالا متناسب با میزان درصد ساخت داخل پس از تصویب هیات مدیره به عنوان مشوق صادراتی از محل ردیف مندرج در بودجه پرداخت نمایند."

عملکرد دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در دولت یازدهم

در این بازه زمانی، مهم ترین وقایع دوره را می توان به شرح زیر برشمرد. اما، پیش از طرح این وقایع و اقدامات، لازم است یادآوری کنیم که در آغاز کار دولت یازدهم، کشور در بدترین شرایط خود به سر می برد. علل مسببه این وضعیت و شرایط به اختصار عبارت بود از: تحریم ها، نرخ منفی رشد اقتصادی (۶٫۸- در صد در سال ۹۱ و ۱٫۹- درصد در سال ۹۲)، رکود اقتصادی، تورم بالا، نوسانات قیمت ارز، انبوهی از طرح های نیمه تمام، کسری منابع، تعطیلی و یا افت شدید راندمان صنایع، عدم تحرک بخش خصوصی به علت غلبه انحصارات دولتی و غیره.

مناطق آزاد نیز از این پدیده ها برکنار نبودند. غیرفعال شدن تعدادی از صنایع در مناطق، رکود اقتصادی حاکم بر مناطق، کاهش منابع درآمدی سازمان های مناطق آزاد، حجیم شدن تشکیلات و از دست دادن نیروهای تخصصی، پروژه های نیمه تمام، توقف سرمایه گذاری خارجی در مناطق، کاهش صادرات و امثالهم از موارد نارسائی ها در مناطق آزاد در شرایط یاد شده بشمار می رفتند. شروع کار در چنین شرایطی به تدوین یک گزارش آسیب شناسی و تهیه سند راهبردی بر مبنای آن نیاز داشت که ظرف ششماهه شروع کارها به انجام رسید و در راستای راهبردهای طراحی شده برای دست یابی به اهداف مورد نظر و احیاء و ارتقاء مناطق آزاد، اقدامات زیر در طول سه سال که از آغاز کار مدیریت جدید در این مناطق می گذرد، صورت پذیرفته است:

تدوین سند راهبردی:

یکی از مهم ترین وقایع این دوره، تدوین "سند راهبردی" برای مناطق آزاد است. سند راهبردی مناطق که بعد از ۲۳ سال تهیه و تدوین شد، بر مبنای اسناد بالادست نظیر سند چشم انداز، سیاست های اقتصاد مقاومتی، دیدمان های مطرح شده برای تدوین برنامه آمایش سرزمین، اهداف برنامه ششم توسعه و غیره و بر مبنای مختصات و قابلیت های ژئواکونومیک مناطق همراه با نگرش به مسائل و مشکلات اقتصاد کلان کشور و نقش آفرینی مناطق آزاد در فرآیند حل این مشکلات و جایگاه آن ها از حیث دستیابی به رشد اقتصادی مطلوب و پایدار برای کشور و هماهنگی با تغییرات پدید آمده در بازارهای جهانی و نظام جدید تقسیم کار بین المللی تهیه و تدوین شد و پس از حدود یک سال کار هماهنگ و مشترک با کارشناسان مناطق، توانست محورهای کسب و کار و اهداف رشد و توسعه اقتصادی مناطق را بر مبنای واقعیت ها و مطالعات میدانی مشخص کرده و راهبردهای لازم برای تحقق این اهداف را ترسیم نماید.

در ادامه کار، این راهبردها در قالب **نظام برنامه ریزی هسته ای** به برنامه های عملیاتی تعریف شدند و بدین سان امر تخصیص منابع بعد از ۲۳ سال که از تاریخ تاسیس مناطق آزاد اولیه می گذرد، از قالب سلیقه های شخصی مدیران به در آمد و مبتنی بر محورهای کسب و کار و نیروهای پیشران اقتصادی در هر منطقه گردید که می تواند توسعه مبتنی بر هدف و مزیت های نسبی مناطق را در پی داشته باشد و به دنبال خود در یک جریان ماریپیچی بالارونده، به سطوح بالاتر رشد دست یابد.

توسعه فرهنگی – اجتماعی:

توسعه اقتصادی باید همراه با توسعه فرهنگی – اجتماعی صورت پذیرد تا مفهوم و تعریف واقعی توسعه ایجاد شود. توسعه اجتماعی دو وجه مشخص دارد که در قالب شاخص های HDI و شاخص های آرماتیاسن تعریف شده اند. شاخص اولی معطوف به توسعه بهداشت و درمان (سلامت) و آموزش و پرورش و شاخص دومی ناظر بر توانمند سازی اقشار اجتماعی است.

توانمندسازی، خود وجوه مختلفی نظیر وجوه اقتصادی، فرهنگی، روانی و اجتماعی دارد که وجه اقتصادی در ایجاد و توسعه مهارت حرفه ای و مهارت زندگی، وجه فرهنگی و روانی در ایجاد خودباوری و ایجاد نگاه و تمایل آمیخته به پیشرفت و وجه اجتماعی با توسعه مشارکت های اجتماعی شکل می گیرد.

در غیاب هریک از این شالوده ها، توسعه اقتصادی در یک منطقه مفروض جغرافیائی به توسعه جامعه محلی منجر نخواهد شد. توسعه اقتصادی در فقدان توسعه اجتماعی – فرهنگی به صورت قطب رشدی (هاب سازی) در خواهد آمد که فقط ضایعات و آسیب های به جامعه محلی منعکس خواهد شد.

از این رو و با شناخت این حقیقت، در دوره سه ساله اخیر با ایجاد شاخه معاونت فرهنگی اجتماعی در ساختار تشکیلاتی مناطق، اقدامات موثری در راستای توسعه فرهنگی – اجتماعی جوامع محلی محدوده مناطق و محدوده پیرامون انجام گرفت.

جا دارد بیان کنیم که در نظام برنامه ریزی هسته ای مناطق نیز دو هسته با عناوین "گردشگری" و "توسعه جوامع محلی و گسترش مشارکت های اجتماعی" ایجاد شده است که توسعه اجتماعی – فرهنگی را در مناطق آزاد مبتنی بر استراتژی های سند راهبردی و به طور هدفمند و مستمر پی گیرند.

ایجاد پروژه های زیرساختی و صنعتی بزرگ:

همچنان که در بخش زیرساخت ها و پروژه های سرمایه گذاری در این دوره دیدیم، هدف مدیریت جدید در دوره ۳ ساله کاری خود معطوف به احداث پروژه های بزرگ اعم از پروژه های زیرساختی نظیر ایجاد و توسعه نیروگاه ها، ایجاد بنادر بزرگ جدید مانند: **بندر کاسپین در انزلی و بندر بزرگ کیش برای شناورهای ۳۵ هزار تنی**، توسعه بندر بهمن در قشم، احداث فرودگاه در ماکو و چابهار، احداث پایانه های صادراتی در ارس و ماکو و اروند، طراحی ایجاد و **توسعه خطوط ریلی مانند خط آهن استراتژیک بندر امام – خرمشهر – شلمچه** (با هدف اتصال به خط آهن عراق و گذشتن از محور لاذقیه و رسیدن به دریای مدیترانه) و همچنین کمک به ایجاد پروژه های بزرگ سرمایه گذاری مانند **فولادسازی های ۳,۲ میلیون تنی چابهار، ۳ میلیون تنی قشم، و ۳,۲ میلیون تنی اروند**، ایجاد ظرفیت های جدید در حوزه خدمات پشتیبانی نفت در پروژه جاسک از قبیل ترمینال بزرگ صادراتی و انبارهای ۲۰ میلیون بشکه ای نفت خام، راه اندازی طرح های **پتروشیمی مانند طرح بسیار بزرگ چابهار با عنوان قطب دوم پتروشیمی کشور**، توسعه فعالیت های **خودروسازی ارس (آمیگو)**، سرمایه گذاری مشترک ایران و ترکیه در **صنعت نساجی** و مانند آن ها بوده و می باشد.

این پروژه ها - زیرساختی و سرمایه گذاری - می توانند ظرفیت عملیاتی مناطق را افزایش داده و توان آن ها را برای جذب سرمایه گذاری های جدید پسابرجام بالا برده و به تدریج به اهداف توسعه اقتصادی مناطق و نقش آن در اقتصاد کلان کشور شکل دهند. از طرفی دیگر، این پروژه ها مبتنی بر مزیت نسبی مناطق و یا کشور بوده و باعث توسعه صادرات در مناطق می گردند. به عنوان مثال، احداث بنادر خشک یا پایانه های صادراتی و یا پارک های لجستیکی، هریک، که تکیه بر موقعیت مکانی و ژئوآکونومیک مناطق داشته و به عنوان یکی از مزیت های نسبی آن ها بشمار می آیند، فضاهای جدید ترانزیتی و صادراتی را برای کشور خواهند گشود. گفتنی است که احداث صنایع بزرگ در مناطق با رعایت کلیه ضوابط و استانداردهای زیست محیطی صورت خواهد پذیرفت و مدیران مناطق رعایت این استاندارد ها و حفظ و نگه داری زیست بوم های طبیعی را از زمره ماموریت های اصلی خود تلقی می کنند.

تجهیز و توسعه بازار سرمایه و نهادهای مالی در مناطق آزاد:

تجهیز و توسعه بازار سرمایه و نهادهای مالی در مناطق آزاد، یکی از راهبردهائی است که در سه سال اخیر به منظور تامین مالی قسمتی از منابع مورد نیاز پروژه های زیرساختی و همچنین کمک به بخش خصوصی در اجرای پروژه های سرمایه گذاری پی گرفته شده است. این عملیات با لحاظ کردن ۳ هزار میلیارد تومان انتشار اوراق صکوک در بودجه سال ۹۵ مناطق آزاد، تاسیس بورس کالا در انزلی و بورس انرژی در اروند آغاز شده است.

اما مهم ترین اقدام، تاسیس "بانک فرامرزی" و "مرکز آزاد مالی" در مناطق آزاد است که شکل گیری آنها با چالش هائی از سوی دستگاه های نظارتی همراه شده است.

انتقال تکنولوژی های پیشرفته:

در سند راهبردی مناطق آزاد، بر اساس ویژگی ها و توانمندی های هر منطقه، "انتقال تکنولوژی های پیشرفته" منطبق بر این ویژگی ها به عنوان یکی از محورهای اساسی کسب و کار مناطق تعریف و تعیین شده و درصدد هستیم که با جذب و تمرکز آن دسته از فعالیت های اقتصادی که مبتنی بر محورهای ویژه تکنولوژیکی در هر منطقه هستند، انتقال تکنولوژی های پیشرفته را در قالب مراکز رشد و پارک های علمی و فناوری در آن منطقه شکل دهیم.

انتقال تکنولوژی های پیشرفته در سیاست های ابلاغی اقتصاد مقاومتی به عنوان یکی از ماموریت های مناطق آزاد تعیین شده و می تواند نقش کیفی مناطق آزاد را در توسعه اقتصاد ملی بالا ببرد. محورهای انتقال تکنولوژی در هر یک از مناطق در جدول زیر مشخص شده اند:

پارک علمی و فناوری با گرایش شهر هوشمند و پایلوت دولت الکترونیک و همچنین قطب جدید فناوری های مرتبط با حفاری های دریائی و ساخت سکوهای نفتی	کیش
پارک علمی و فناوری با گرایش زیست فناوری	قشم
پارک علمی و فناوری با گرایش پتروشیمی، صنایع بسته بندی و صادرات مجدد	چابهار
پارک علمی و فناوری با گرایش صنایع بزرگ فراساحلی و تاسیسات دریائی	اروند
ایجاد پارک علمی و فناوری با گرایش کشاورزی و گلخانه ای و هیدروپونیک	ارس
پارک علمی و فناوری با گرایش صنایع تمیز و سبز و فعالیت های صادراتی	انزلی
پارک علمی و فناوری با گرایش کشاورزی و فعالیت های صادراتی	ماکو

بهره ورسازی ظرفیت های خفته:

بهره وری سازی ظرفیت های خفته در مناطق آزاد یکی از مهم ترین اقدامات در طول این دوره جهت استفاده بهینه از منابع در دسترس بوده است.

به تعدادی از این ظرفیت های خفته و چگونگی بارورسازی آن ها می توان به شرح زیر اشاره داشت:

- شروع به کار احداث اتوبان ایواغلی- بازرگان در منطقه آزاد ماکو و سایر اقدامات تکمیلی نظیر احداث پایانه چند منظوره خدماتی برای رانندگان، ایجاد موسسات تخصصی حمل و نقلی و ترخیص کاران و ایجاد شهرک لجستیکی با هدف سرعت دهی به عبور و مرور کالا در مرز بازرگان و بهبود عملیات تجاری.
- احداث پایانه های صادراتی در ارس، ماکو و اروند (شلمچه) با هدف بهبود فعالیت تجاری و صادرات محصولات اعم از صنعتی و کشاورزی.
- طراحی و شروع کارهای اجرائی جزیره هندورابی نظیر احداث فرودگاه، احداث هتل، احداث بندر و ... جهت ارتقاء ظرفیت گردشگری کیش و فضاهای جذاب جدید.
- توسعه حاشیه رودخانه ارس به منظور بهره گیری از پتانسیل های خفته در این حاشیه نظیر ساماندهی شهرک گلخانه ای و مجتمع خدمات کشاورزی در منطقه آزاد ارس با هدف بهره گیری از شرایط اقلیمی و منابع آب و خاک منطقه ارس، طراحی و اجرای مزرعه نمونه در خداآفرین ارس و یا احداث مجتمع رفاهی و تفریحی در کنار چشمه ثریا در ماکو به عنوان یکی از فرصت های گردشگری حاشیه ارس.

اصلاح برخی از محدوده های قانونی مناطق به منظور رفع تضادهای اجتماعی پیش آمده در منطقه:

از جمله این اقدام می توان به الحاق شهرهای آبادان و خرمشهر به محدوده جغرافیائی منطقه آزاد اروند و همچنین توسعه منطقه آزاد انزلی در همین رابطه و هم در رابطه با مشکل کمبود زمین جهت اجرای طرح های توسعه ای اشاره داشت. مطالعه به منظور توسعه محدوده جغرافیائی منطقه آزاد چابهار که متضمن توسعه قسمتی از سواحل مکران است نیز در همین راستا قرار دارد.

بین المللی کردن ظرفیت ها و پتانسیل های منطقه آزاد چابهار:

راه توسعه چابهار از گذرگاه های زیر می گذرد:

- توسعه محور شرق با هدف دست یابی به بازار کشورهای آسیای میانه و افغانستان
- استفاده همکاری ها و سرمایه گذاری های هندی ها و عمانی ها در ایجاد پایانه های تجاری و انرژی در منطقه
- جلب توجه کشورهای عضو اتحادیه حاشیه اقیانوس هند (IORA) به فرصت های سرمایه گذاری مشترک در منطقه آزاد چابهار
در رابطه با اهداف فوق، اقدامات مختلفی در دوره سه ساله انجام گرفت که از زمره آن ها می توان به ملاقات های برنامه ریزی شده با مقامات عالیرتبه افغانستان مانند آقای عبدالله عبدالله رئیس اجرائی دولت افغانستان، وزیر اقتصاد دولت افغانستان و...، ارائه معرفی پروژه های سرمایه گذاری به هیات های هندی و عمانی همراه با بازدیدهای محلی و به ویژه برگزاری بسیار موفق کنفرانس مناطق آزاد کشورهای عضو اتحادیه "آیورا" (۲۷ کشور) و مصوب کردن تشکیل دبیرخانه دائمی اجلاس در چابهار که به تصویب وزیران اتحادیه رسانیده شد، اشاره داشت.

(شایان ذکر است که چابهار در تمامی اسناد ۲۷ کشور عضو و طرف گفتگوی اتحادیه "آیورا"، به عنوان "منطقه قرمز" یا بسیار خطرناک هم تراز شهرهایی مانند رقه در سوریه یا فلوجه در عراق توصیف شده است.

از این رو، از تاریخ پذیرش میزبانی منطقه آزاد چابهار به عنوان تنها بندر ایرانی در حاشیه اقیانوس هند توسط وزرای خارجه کشورهای عضو اتحادیه در سال ۲۰۱۳ در پرت استرالیا و ابلاغ میزبانی چابهار به وزارت امور خارجه ایران در تاریخ ۲ اردیبهشت ۹۳، یعنی در طول مدت طولانی ۲ سال، تمامی تلاش های دولت ایران معطوف به این گردید که از طرق مختلف مثلا اعزام برخی از سفرا و هیات های دیپلماتیک مقیم تهران کشورهای آیورا به منطقه چابهار جهت بازدیدهای محلی و حصول اطمینان از امنیت منطقه، این تصویر ذهنی نامساعد را بزداید و ذهنیت مناسب را نزد مقامات کشورهای عضو اتحادیه "آیورا" برای حضور و شرکت در اجلاس فراهم آورد).

شفاف سازی و جلوگیری از فساد:

این نکته به اثبات رسیده است که بهترین برنامه های توسعه اقتصادی همراه با تجهیز کلیه منابع مورد نیاز، چنانچه گرفتار فساد اداری شده و در چنبره آن فرو غلطد، راه به جایی نبرده و به اتلاف منابع، پدید آمدن افشار انگلی و توسعه فقر می انجامد. منشور اقتصاد مقاومتی نیز این نکته را مورد تاکید قرار داده و در بند نوزدهم آن، نقش آفرینی مناطق آزاد در مبارزه با فساد و شفاف سازی کارها به عنوان الگوسازی برای کشور تصریح شده است.

به همین جهت از آغاز و در پرتو تاکیدات سیاست های اقتصاد مقاومتی سالم سازی محیط اداری مناطق آزاد در دستور کار مدیریت جدید مناطق آزاد قرار گرفته است. هم اکنون، نتایج کلیه مناقصه ها، مزایده ها، قیمت واگذاری اراضی در کاربری ها و موقعیت های مختلف و هرگونه مصوبات هیات مدیره های سازمان های مناطق آزاد که دارای جنبه مالی بوده و یا حقوق ارتفاقی و انتفاعی ایجاد می کند، بلافاصله و بدون تاخیر در سامانه های اطلاع رسانی مناطق منعکس می گردد.

از آن گذشته، نحوه قیمت گذاری زمین در کاربری ها با تدوین و مصوب کردن یک دستورالعمل اجرائی به هیات های کارشناسی رسمی و کمیسیونی مرکب از چند نفر کارشناسان خبره و مدیران مرتبط (حقوقی، املاک، اقتصادی) واگذار شده است. همچنین، از طریق تدوین شاخص های عملکردی، تدوین و استقرار نظام عملکرد مدیریت و ارزیابی عملکردها در بازه های زمانی سه ماهه، شفاف سازی های لازم و به خصوص اخذ بازخورد اطلاعاتی برای رفع ضعف ها و نارسائی ها صورت می پذیرد. با تاسیس دفتر ارزیابی و رسیدگی به شکایت ها، هرگونه شکایت های مردمی نیز مورد رسیدگی و پاسخگویی قرار می گیرد.

فساد های مدیریتی و اداری، یک پدیده چند وجهی است که علاوه بر مسائل اخلاقی و فرهنگی به ضعف "سیستم کنترل های داخلی" باز می گردد.

این که مناطق آزاد چگونه می توانند به عنوان یک الگوی مطلوب، نوعی از سیستم کنترل های داخلی را طراحی کرده و در اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی به مقیاس کلان تر یعنی سطح کشور تسری و تعمیم دهند، موضوعی است که نیاز به مطالعات میدانی و به ویژه مطالعات تطبیقی دارد. طرح این کار در دستور دبیرخانه شورای عالی قرار گرفته و این دبیرخانه در صدد است که هرچه زودتر آن را به مورد اجرای آزمایشی درآورد.

استفاده از مدیران محلی:

در دوره جدید مدیریت مناطق آزاد، بیشتر مدیران مناطق آزاد هفتگانه از نیروهای محلی برگزیده و منصوب شدند. این تدبیر که در راستای تعمیم مشارکت های مردمی در دولت جمهوری اسلامی ایران و از راهبردهای مهم دولت شناخته می شود، آثار نیکویی به دنبال خود دارد که رفع تضادهای ملیتی یکی از آنها است.